

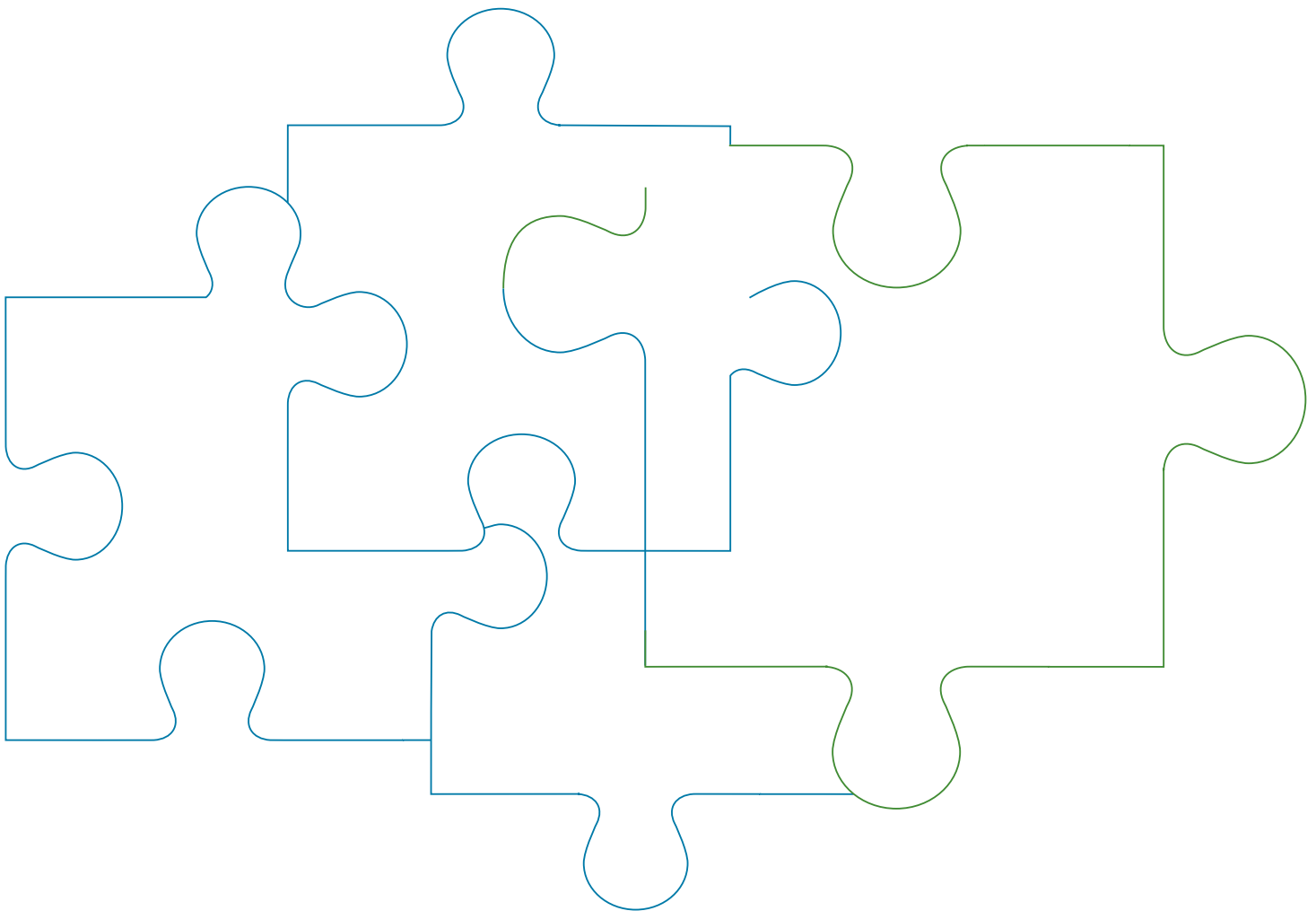

Utenriksdepartementet

Strategi

Norge i Europa

Regjeringens strategi for samarbeidet med EU 2018–2021

Innhold

Innhold	2	Et ansvarlig Europa	15
		Klima og energi	15
		Forvaltning av naturressurser	16
		Helhetlig migrasjonspolitikk	17
Forord	3	Effektiv europapolitikk	20
Status i Europa	4	Politisk engasjement	20
Europa i endring	4	Tidlige posisjoner	20
Norge i Europa	5	Politisk deltakelse	21
		Strategisk finansiering	21
Visjoner for Europa	6	Samspill	21
Et trygt Europa	6	Samordning	22
Sikkerhet og forsvar	6	Konsultasjon	22
Justis- og politisamarbeid	8	Dialog med Stortinget	22
Inkluderende samarbeid	9	Kanaler for medvirkning	23
Et fritt Europa	10	Europeiske nettverk	23
Individuelle friheter og rettigheter	10	Norske eksperter	23
Rettsstat og sterke sivilsamfunn	11	Samarbeid med enkeltland	24
Respekt for folkeretten	11	Kunnskap	25
Et økonomisk sterkt Europa	12	Informasjon	25
Åpen og regelbasert handel	12	Kompetanse	25
Ordnet arbeidsliv	13	Forskning	25
Fremtidsrettet næringsliv	14	Oppfølging av strategien	26

Forord

Norsk utenrikspolitikk begynner i Europa. Europeiske land er Norges nære allierte. EU er vår viktigste handelspartner. Den gjensidige økonomiske avhengigheten mellom Norge og EU er stor, inkludert innenfor sentrale sektorer som energi og sjømat. Vi er samstemte i en rekke spørsmål i internasjonal politikk, blant annet når det gjelder synet på frihandel og multilateralisme, og behovet for et forpliktende klimasamarbeid. Vårt europeiske interesse- og verdifelleskap danner grunnlaget for samarbeid med EUs institusjoner og medlemsland på den internasjonale arenaen, ikke minst i vårt felles nærrområde.

Samarbeidet med EU er også et verktøy i norsk innenrikspolitikk. Regjeringsplattformen peker på seks store utfordringer samfunnet vårt står overfor: Omstille norsk økonomi, oppfylle Norges klimaforpliktelser, skape et inkluderende arbeidsliv, sikre gode velferdsordninger, redusere fattigdom og utenforskap, og gjennomføre et integreringsløft. Alle disse utfordringene har en europeisk dimensjon.

Regjeringens strategi for samarbeidet med EU for perioden 2018–2021 har to hovedbudskap. Det første er at samarbeidet skal bidra til å virkeliggjøre visjonene regjeringen har for vår del av verden: Et trygt Europa, et fritt Europa, et økonomisk sterkt Europa og et Europa der landene tar felles ansvar for felles utfordringer. Det andre budskapet er at regjeringen skal føre en effektiv europapolitikk. Det innebærer at regjeringens politikk overfor EU og EUs medlemsland skal innrettes slik at vi får størst mulig gjennomslag for norske interesser og våre visjoner for Europa.

EØS-avtalen står i en særstilling blant avtalene Norge har inngått med EU for å ivareta norske interesser. Avtalen bidrar til økonomisk trygghet og forutsigbarhet. Den er avgjørende for norsk næringsliv, norske arbeidsplasser og for vår evne til å opprettholde et bærekraftig velferds-samfunn. Uten arbeidskraft fra andre EØS-land stopper mange norske bedrifter. Uten tilgang til det indre marked med like konkurransevilkår i EØS vil norske eksportører bli skadelidende.

EØS-avtalen gir norske innbyggere muligheter de bare kunne drømme om den gangen Norge kun hadde en vanlig handelsavtale med EU. Mange nordmenn benytter seg av retten avtalen gir til å krysse grenser, bo, arbeide, investere og studere i andre EØS-land. Yngre generasjoner tar disse mulighetene for gitt. Regjeringen ser det som en hovedoppgave å formidle hvor viktig EØS-avtalen er for å ivareta grunnleggende norske interesser.

En sentral ingrediens i en effektiv europapolitikk er samspill. Innbyggere, bedrifter, interesseorganisasjoner og statlige instanser nyter godt av, deltar i, påvirker og påvirkes av det europeiske samarbeidet. Det var derfor viktig for regjeringen å invitere til samråd da vi skulle utarbeide denne strategien. Jeg vil gjerne få takke for alle muntlige og skriftlige innspill vi har fått fra arbeids- og næringsliv, frivillige organisasjoner, representanter fra lokale og regionale myndigheter og andre aktører. Jeg ser frem til dialog og samarbeid også i oppfølgingen av strategien.

Ine Eriksen Søreide
Utenriksminister

Status i Europa

Europa gjennomgår store økonomiske, politiske og institusjonelle endringer. Det skaper muligheter og utfordringer for Norge.

Europa i endring

Snart ti år etter finanskrisen er den økonomiske utviklingen i Europa igjen positiv. Veksttallene er gode og sysselsettingen er nesten tilbake på samme nivå som før krisen. Utfordringene knyttet til økonomiske og sosiale ulikheter er likevel store i mange land og arbeidsledigheten blant unge er urovekkende høy flere steder.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen er mer alvorlig enn på lenge. Den ulovlige russiske annekseringen av Krim og den russiskstøttede destabiliseringen av Øst-Ukraina har utfordret stabiliteten i Europa. Uro i store områder fra Sahel til Afghanistan gir grobunn for trusler som også utfordrer vår trygghet. Terrorister har angrepet flere europeiske byer de siste årene og vi ser en foruroligende oppblomstring av høyreekstremisme.

Europeiske land svarer på økonomiske, sikkerhetspolitiske og globale utfordringer med forpliktende samarbeid.

Økt internasjonal mobilitet – av penger, varer, folk og informasjon – bidrar til økonomisk vekst og kunnskapsdeling. Men det innebærer også at negative globale utviklingstrekk, som økonomiske og sosiale ulikheter, ressursmangel,

miljøforurensning, klimaendringer og manglende tilgang til helsestell i andre deler av verden raskt kan få konsekvenser også i Europa.

Den politiske polariseringen er mer markant enn for bare få år siden. Mange velgere uttrykker mistillit til myndighetene og til etablerte politiske partiers evne til å styre samfunnsutviklingen. I enkelte europeiske land utnytter et demokratisk valgt flertall situasjonen til å styrke egen posisjon i strid med rettsstatens grunnprinsipper og demokratiske spilleregler. Det tradisjonelle motsetningsforholdet mellom høyre og venstre i politikken har fått sterk konkurranse av andre skillelinjer, som multilateralisme vs. alenegang, frihandel vs. proteksjonisme og åpen vs. lukket, særlig hva gjelder migrasjon og mangfold.

Til tross for til tider store meningsforskjeller i enkeltsaker er hovedtendensen at europeiske land svarer på de økonomiske, sikkerhetspolitiske og globale utfordringene med forpliktende samarbeid. Utfordringene er for store for nasjonalstatene, selv om ansvaret for å løse dem i siste instans ligger på nasjonale myndigheter. EU er tyngdepunktet i samarbeidet og en pådriver internasjonalt, blant annet når det gjelder klimaforhandlinger, styrket innsats i Europa og globalt for å håndtere migrasjon og i kampen mot terrorisme. Ambisjonsnivået er høyt. Et fransk-tysk lederskap fører an.

Innad i EU utvikler grupper av land dypere samarbeid på enkelte områder, særlig innen forsvarspolitikken og den økonomiske politikken. Strategien for utvidelsen til nye land på Vest-Balkan vies fornyet politisk oppmerksomhet.

Samtidig med at samarbeidet fordypes og utvides ser vi også motkrefter. Enkelte EU-land beveger

seg mot ytterkanten av medlemskapet gjennom å utfordre det felles verdigrunnlaget. Storbritannia, et av EUs største medlemsland, har besluttet å tre ut av unionen. Så langt har den britiske utmeldingen bidratt til styrket samhold i EU, snarere enn fragmentering. Konsekvensene av utmeldingsprosessen er imidlertid usikre, primært for Storbritannia, men også for EU.

Norge i Europa

Norges sikkerhet, frihet og velferd avhenger av at Europa som helhet utvikler seg i en positiv retning, på en måte som gagnar fremtidige generasjoner. Norge tar sin del av ansvaret for å bidra til dette, ved å delta i forpliktende samarbeid gjennom EØS, Schengen og andre avtaler vi har med EU.

Interesse- og verdifelleskapet mellom Norge og EU innebærer at det ofte er sammenfall mellom EUs politikk og regjeringens prioriteringer. Dette gjenspeiles også i et nært samspill i multilaterale fora, som Europarådet, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (Osse) og FN. Her står Norge og EU sammen om å forsvare grunnleggende verdier og felles spilleregler i Europa og globalt.

Regjeringen vurderer kontinuerlig behovet for å videreutvikle samarbeidet med EU. Flere utviklingstrekk i EU vil kunne skape behov og muligheter for en slik videreutvikling:

For det første vil den britiske utmeldingen av EU prege det europeiske samarbeidet i strategiperioden. Utmeldingen endrer ikke Norges forhold til EU, men innebærer at Norge må finne nye samarbeidsformer med Storbritannia på flere områder. Som et resultat av forhandlinger mellom EU og Storbritannia om det fremtidige avtaleforholdet vil vi trolig se nye samarbeidsordninger mellom partene, særlig på justisområdet og i utenriks- og sikkerhetspolitikken. Der det er i norsk interesse, vil regjeringen arbeide for at også Norge skal kunne ta del i et tettere samarbeid med EU på disse områdene.

Norges sikkerhet, frihet og velferd avhenger av at Europa som helhet utvikler seg i en positiv retning.

For det andre vil fordypingen av samarbeidet mellom grupper av EU-land kunne få sikkerhetspolitiske og økonomiske konsekvenser også for Norge. Der det er i norsk interesse, skal regjeringen arbeide for å knytte Norge til slike initiativer.

For det tredje blir det praktiske samarbeidet i EU og gjennomføringen av felles regelverk i økende grad utviklet og håndhevet av EUs byråer og tilsyn. Det er viktig at Norge kan delta også i denne delen av det europeiske samarbeidet. Gjennom EØS-avtalen og Schengen-avtalen har vi funnet løsninger som ivaretar norske interesser. Regjeringen vil identifisere så tidlig som mulig nye forslag om å etablere eller styrke EUs byråer og vurdere mulige tilpasninger.

Regjeringens positive innstilling til europeisk samarbeid betyr ikke ukritisk norsk støtte til alle forslag og initiativer fra EUs side. Europeisk samarbeid må være nyttig, støtte opp om ordninger som fungerer godt og utvikle nye løsninger der det er behov for det.

For regjeringen er det særlig viktig at det europeiske samarbeidet styrker, ikke svekker, den norske velferdsmodellen, basert på et tett samarbeid mellom arbeidstakere, arbeidsgivere og myndigheter. Samarbeidet bør la seg inspirere av, ikke undergrave, vellykket nordisk samarbeid på ulike felt.

Regjeringen vektlegger også at samarbeidet skal respektere de særlige behovene Norge har som et langstrakt land med spredt bosetning. Regjeringens innsats for å videreføre differensiert arbeidsgiveravgift er et eksempel på dette.

Visjoner for Europa

Regjeringen innretter sin politikk slik at den bidrar til å virkeliggjøre fire ambisiøse visjoner: Et trygt Europa, et fritt Europa, et økonomisk sterkt Europa og et Europa som tar felles ansvar for felles utfordringer.

Et trygt Europa

Et trygt Europa er et Europa som evner å forsvare seg mot ytre og indre trusler, og som bygger ned skillelinjer som gir opphav til konflikt og ustabilitet.

Sterke transatlantiske forbindelser og sikkerhetsgarantien i Nato forblir en bærebjelke i europeisk sikkerhet. Samtidig har den alvorlige sikkerhets-situasjonen i og rundt Europa de siste årene ført til større forventninger – og større vilje – blant EUs medlemsland til å styrke EUs evne til å ivareta indre og ytre sikkerhet. EUs globale strategi bærer bud om EUs ambisjoner som sikkerhetspolitisk aktør.

Regjeringen mener denne utviklingen styrker europeisk, og dermed norsk, sikkerhet. Vi mener det er i norsk interesse – både sikkerhetspolitisk og økonomisk – å bidra til felleseuropeisk innsats for å fremme sikkerhet og forsvar, justis- og politisamarbeid og inkluderende samarbeid i Europa. Et forsterket europeisk sikkerhetssamarbeid vil kunne bidra til å underbygge de transatlantiske forbindelsene.

Sikkerhet og forsvar

EU har investert politisk og økonomisk i sin felles utenriks- og sikkerhetspolitikk siden Lisboa-traktaten trådte i kraft, blant annet ved å opprette EUs utenrikstjeneste og utvikle EUs globale strategi. I 2017 vedtok et stort flertall av EUs medlemsland

å fordype forsvarssamarbeidet gjennom et såkalt permanent strukturert samarbeid, slik det åpnes for i EUs traktater.

EU og Nato har, hver på sin måte, tatt lederroller for å håndtere de mest alvorlige sikkerhetsutfordringene i Europa de siste årene, som Russlands folkerettsbrudd i Ukraina og terrorrusselen. Nato har tatt hovedansvaret for å styrke det militære forsvaret av utsatte medlemsland i øst, mens EU og sentrale europeiske land har tatt hovedansvaret for de økonomiske tiltakene mot Russland. EUs styrke ligger først og fremst i at organisasjonen har et bredt sett av sivile og økonomiske virkemidler. EU og Nato utfyller hverandre og den samlede innsatsen har vært avgjørende for å stabilisere situasjonen i Øst-Europa.

Samarbeidet mellom EU og Nato har utviklet seg mye de siste årene, og det er i norsk interesse å bidra til en ytterligere fordykning av dette samarbeidet. Regjeringen vil bidra til å iverksette konkrete tiltak som følger opp felleserklæringen EU og Nato vedtok i Warszawa i 2016.

I lys av at EU styrker sin rolle som sikkerhetspolitisk aktør definerer regjeringen tre sentrale oppgaver for årene som kommer: Videreutvikle politisk dialog og samordning med EU, styrke det praktiske samarbeidet og sikre gode vilkår for norsk forsvarsindustri.

Gjennom EØS-avtalen fører Norge og EU en regelmessig politisk dialog om utenrikspolitiske temaer. I en verden med raske endringer og stor gjensidig avhengighet trenger likesinnede aktører kontinuerlig samråd på alle nivåer for å sikre felles situasjonsforståelse og samordne innsats. Regjeringen vil derfor videreutvikle den sikkerhetspolitiske dialogen med EU og søke å knytte

Norge tettere til EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidsfora.

Jo tidligere dialogen med EU finner sted og jo mer kontinuerlig den er, jo lettere og mer strategisk kan Norge bidra til felles innsats for europeisk sikkerhet. God informasjonsutveksling på et tidlig tidspunkt når EU utformer restriktive tiltak kan for eksempel bidra til at det blir lettere for Norge å gjennomføre tiltakene på en likeartet og effektiv måte. Tilsvarende, jo tidligere og bredere Norge konsulteres når EU planlegger sivile og militære operasjoner for å håndtere kriser, jo lettere blir det å identifisere mulige og nyttige bidrag fra norsk side.

EUs globale strategi tar til orde for å utvikle et mer målrettet samarbeid mellom EU og partnerland som Norge. Regjeringen ønsker dette initiativet velkommen og vil foreslå tiltak som kan styrke det praktiske samarbeidet.

Regjeringen ønsker for eksempel at Norge fortsatt skal tilby kunnskap og ressurser som er etterspurt i EUs militære og sivile operasjoner. Slike bidrag forutsetter at Norge koples tidlig på i utformingen av operasjonene, blant annet gjennom EUs militære planleggings- og gjennomføringsenhet, som ble opprettet i 2017.

Norge samarbeider i dag godt med EU om sivil beredskap og krisehåndtering. Regjeringen følger forslaget om å gjøre endringer i EUs ordning med sivil beredskap nøye og utgangspunktet er at vi vil fortsette å være en del av denne. Ordningen innebærer at deltakerlandene stiller ressurser til rådighet for kriserammede land, både i og utenfor Europa. Dette bidrar til å øke den nasjonale beredskapen for alle typer sivile hendelser.

Store nettangrep blir stadig vanligere og kjenner per definisjon ingen grenser. Gjennom samarbeidet innenfor Det europeiske byrået for nett- og informasjonssikkerhet (ENISA) ønsker regjeringen å styrke europeiske lands evne til å forebygge, håndtere og løse utfordringer knyttet til det digitale rom.

Regjeringen er positiv til at flertallet av EUs

Regjeringen vil videreutvikle sikkerhetspolitisk dialog og samordning med EU, styrke det praktiske samarbeidet og sikre gode vilkår for norsk forsvarsindustri.

medlemsland fordyper forsvarssamarbeidet. I alt 25 medlemsland har forpliktet seg til å øke de nasjonale forsvarsbudsjettene, investere mer i forsvar og øke midlene til forskning og teknologitvilling. Regjeringen vil vurdere å søke norsk deltakelse i prosjekter av særlig interesse som utvikles innenfor dette styrkede forsvarssamarbeidet. Samtidig vil vi arbeide for at EU og Nato skal videreutvikle samarbeidet for å sikre en god arbeidsdeling mellom organisasjonene og unngå overlapping.

Det er sikkerhetspolitisk og økonomisk viktig å ivareta norske materiellbehov og interessene til den norske forsvarsindustrien. Et godt grunnlag er lagt gjennom Norges deltakelse i Det europeiske forsvarsbyrået. Dette materiellsamarbeidet bidrar til å bygge norsk kompetanse og fremme norske interesser. Deltakelsen etablerer også en kanal for politisk dialog på det forsvarspolitiske området.

Et europeisk forsvarsfond skal bidra til felles forskning, utvikling og anskaffelse av militære ressurser. Gjennom EØS-avtalen deltar Norge, som eneste land utenfor EU, i forsøksperioden for forskningsdelen av fondet. Regjeringen vil arbeide for at norske aktører skal kunne delta i prosjekter finansiert under fondet, både i forskningsprosjekter og gjennom den delen av fondet som skal gå til utvikling og produksjon av forsvarskapasiteter. Det er viktig for norskeid industri, deres datterselskaper og industrielle partnere i EU.

Justis- og politisamarbeid

Grenseoverskridende kriminalitet, som terrorisme, voldelig ekstremisme, menneskehandel, narkotika -og menneskesmugling og grensekryssende vinningsforbrytelser, truer vår sikkerhet, våre verdier og våre økonomiske interesser. Nasjonalstaten kan ikke håndtere disse truslene på egen hånd. Regjeringen vil videreføre og styrke et tett politi -og strafferettslig samarbeid med EU for å forebygge, avdekke og bekjempe grenseoverskridende kriminalitet og ivareta ofrenes rettigheter.

Den beste metoden for å bekjempe kriminalitet er å forebygge den. Norge og andre europeiske land har en felles interesse i utveksle kunnskap, samarbeide om strategier, dele etterretningsinformasjon og motvirke rekruttering til miljøer som opererer på tvers av landegrensene.

Regjeringen skal føre en politikk som bidrar til å redusere økonomisk og sosialt utenforskap som kan gi rom for parallellsamfunn og grobunn for voldelig ekstremisme og andre typer kriminalitet. Regjeringen mener det er særlig viktig å legge til rette for at alle innbyggere skal få ta del i arbeidslivet. Det krever utdanningsmuligheter for alle. Dette er et nasjonalt ansvar, men europeiske land har stor nytte av å trekke på hverandres erfaringer. En grunnleggende forutsetning for jobbskaping og økt sysselsetting er et velfungerende indre marked i EØS.

For å avdekke, forebygge og bekjempe grenseoverskridende kriminalitet må nasjonale myndigheter i Europa ha tilgang til rett informasjon til rett tid.

Internett gjør det mulig å spre hatefulle ytringer raskt på tvers av landegrensene og å rekruttere kriminelle. Antisemittistiske, islamofobiske, kjønnsdiskriminerende og andre uttrykk for hat overfor enkelte grupper har ingen plass i et trygt

og fritt Europa. Regjeringen vil delta aktivt i diskusjonen om europeiske tiltak for å gjøre digitale plattformer ansvarlige for innholdet de formidler.

Situasjonen i land utenfor Europas grenser kan gi både motivasjon og muligheter til grensekryssende kriminalitet i vår egen verdensdel. Krig og konflikt skaper nød, nører opp under hat og svekker respekten for menneskeverdet. Sammen med manglende myndighetskontroll gir dette økt spillerom for kriminelle nettverk. Felles internasjonal innsats er nødvendig. Styrket partnerskap mellom EU, FN og regionale organisasjoner sikrer best effekt. Sammen med EU og EUs medlemsland skal Norge fortsette å bidra til tiltak i utsatte land i Nord-Afrika, Sahel og Midtøsten, og til å effektivisere lokale myndigheters arbeid for å styrke grensekontroll og bekjempe smuglernettsverk, inkludert nettverk som driver menneskehandel.

Hjemvendte fremmedkrigere er en trussel i Europa. Det gjelder både de som ikke fanges opp av myndighetene og de som radikaliserer og rekrutterer medfanger i europeiske fengsler. Regjeringen vil samarbeide med EU og EUs medlemsland for få bukt med de grenseoverskridende rekrutteringsnettverkene som verver folk til terrorisme eller annen organisert kriminalitet.

Skal vi lykkes med å avdekke, forebygge og bekjempe grenseoverskridende kriminalitet må nasjonale myndigheter i Europa ha tilgang til rett informasjon til rett tid. Norge bruker og bidrar til IT-systemer innenfor Schengen-samarbeidet. Systemene letter arbeidet til nasjonale grense-, toll- og politimyndigheter. Regjeringen mener det er viktig at myndighetene har tilgang til så gode data som mulig der dette er nødvendig og forholdsmessig, og kan skje slik at hensynet til personvern ivaretas. Norges avtale om tilknytning til samarbeidet i Europol er i denne sammenheng et viktig verktøy.

Der det er i norsk interesse vil regjeringen arbeide for å knytte Norge til initiativer og samarbeid som ikke faller inn under våre eksisterende avtaler med EU. Vi har tatt et første initiativ overfor EU om norsk tilknytning til EUs flypassasjerregister.

Regjeringen vil følge EUs forhandlinger med Storbritannia om fremtidig justis- og politisamarbeid for å vurdere hvilke konsekvenser det vil ha for Norges samarbeid med EU på området, og hvilke muligheter dette eventuelt kan åpne for oss.

Inkluderende samarbeid

Et trygt Europa forutsetter at hele Europa er fredelig og stabilt. Uro og konflikt i ett hjørne av vårt kontinent vil kunne påvirke oss alle negativt. Forpliktende samarbeid har vært en vellykket oppskrift for å fremme sikkerhet og velstand i Europa i over seksti år. Vi som har nytt godt av dette har både en moralsk plikt og en egeninteresse i å inkludere andre land som ønsker å delta i samarbeidet.

Regjeringen viderefører derfor støtten til europeiske land som ønsker tilnærming til euroatlantiske samarbeidsstrukturer, særlig landene som har søkt medlemskap i EU og landene i det østlige Europa som har inngått assosieringsavtaler med EU.

Alle landene på Vest-Balkan ønsker medlemskap i EU. Medlemskap er både et mål og et middel for å gjennomføre nødvendige økonomiske, sosiale og politiske reformer. Regjeringen støtter EUs utvidelsespolitikk, som stiller krav til og støtter opp under reformer i kandidatlandene.

Stabiliteten i regionen er skjør og oppnådde fremskritt er reversible. Svak økonomisk utvikling, høy ungdomsledighet, omfattende korrupsjon og svake rettsstater bidrar til nasjonale, etniske og politiske spenninger i flere land. Det er en fare for at spenningen internt i landene slår over i motsetninger mellom landene. Situasjonen kan utnyttes av udemokratiske og nasjonalistiske krefter og gir spillerom for eksterne aktører.

Regjeringen vil i samarbeid med EU fortsette å bidra til utvikling og stabilitet i regionen gjennom omfattende politisk engasjement og bistand. Regjeringen har doblet den økonomiske støtten til Vest-Balkan. Vår rettesnor for bistanden er å støtte reformer som gagnar europeisk integrasjon og økonomisk vekst.

Forpliktende samarbeid har vært en vellykket oppskrift på sikkerhet og velstand i Europa. Vi har en moralsk plikt og en egeninteresse i å inkludere andre land som ønsker å delta i samarbeidet.

Et godt og konstruktivt forhold mellom Tyrkia og EU er i Norges interesse. Regjeringen støtter europeisk integrasjon for Tyrkia og aktiv tyrkisk deltakelse i europeiske og trans-atlantiske institusjoner som Europarådet, Osse og Nato. Tyrkia har i de senere årene gjennomgått en krevende og bekymringsfull utvikling, med kuppforsøk, svekkelse av rettsstat og ytringsfrihet, terrorangrep og indre spenning. Et demokratisk og velfungerende Tyrkia, med rettsstat og menneskerettigheter som bærende fundament, er viktig for EU og for Norge.

Norges samarbeid med EU om utviklingen i det østlige Europa er konsentrert om land som har tatt et klart valg i favør av en europeisk rettet reformpolitikk, og som viser reell vilje og evne til å omsette dette i praksis. I denne regionen har dette de seneste årene først og fremst vært Ukraina, Georgia og Moldova. Alle tre har inngått assosierings- og frihandelsavtaler med EU.

Et hovedmål for Norges samarbeid med disse landene er å støtte opp om videre reformer for å fremme demokrati, rettsstat, godt styresett og respekt for menneskerettighetene, samt levekraftige sivilsamfunn og frie medier. Vi støtter deres innsats for å bli tettere integrert i europeisk samarbeid, også gjennom økonomisk og handelsmessig integrasjon. Dette kompletterer EUs egen støtte til disse landene innenfor rammen av assosierings- og frihandelsavtalene.

Også overfor andre land i Eurasia – Armenia, Aserbajdsjan, Hviterussland og landene i Sentral-Asia – har Norge og EU i utstrakt grad sammenfallende mål og interesser. Tett kontakt og samvirke med

EU om forholdet til disse landene, ikke minst der Norge ikke har eget fast nærvær, er verdifullt for å sikre en mest mulig enhetlig europeisk tilnærming.

Et fritt Europa

Et trygt Europa er nødvendig for å sikre et fritt Europa. Samtidig er respekt for individets grunnleggende rettigheter og de demokratiske spillereglene forutsetninger for varig fred og stabilitet.

Regjeringen fører en utenrikspolitikk forankret i liberale verdier. Vi arbeider for et Europa som respekterer individets frihet og rettigheter. Det innebærer likebehandling og like muligheter for den enkelte innbygger uavhengig av kjønn, etnisitet, funksjonsevne eller seksuell orientering. Vi arbeider for et Europa der statene følger grunnleggende demokratiske spillereglene og rettsstatsprinsipper og legger folkeretten til grunn for internasjonalt samkvem. Vi arbeider for et Europa som legger til rette for sterke sivilsamfunn. Utviklingen i flere europeiske land de siste årene viser at vi ikke kan ta respekt for disse verdiene for gitt.

Regjeringen fører en utenrikspolitikk forankret i liberale verdier. Vi kan ikke ta respekt for disse verdiene for gitt.

Europarådet og Osse er viktige felleseuropeiske organisasjoner som skal hegne om de grunnleggende verdiene Norge og EU deler. Også innenfor disse organisasjonene er EU og EUs medlemsland Norges mest likesinnede partnere. Regjeringen vil videreføre det tette samarbeidet med EU og EUs medlemsland på disse arenaene.

Individuelle friheter og rettigheter

Et av kjennetegnene ved den liberale verdensorden er at individets frihet og rettigheter ikke

bare anerkjennes, men også nedfelles i rettslige tekster som binder nasjonale myndigheter, og som innskrenker deres handlefrihet.

Enkeltmenneskets rettigheter og friheter i Europa har flere kilder. Menneskerettighetene, slik de er uttrykt i FNs menneskerettskonvensjon og Den europeiske menneskerettskonvensjonen, utgjør overbygningen. Andre rettigheter og friheter er nedfelt i EUs traktater og, for Norges del, i EØS- og Schengen-avtalene og i våre øvrige avtaler med europeiske partnere.

Gjennom samarbeidet med EU vil regjeringen verne om individets friheter og rettigheter i Europa. Bevegelsesfrihet på tvers av grenser er blant de mest betydningsfulle resultatene av det europeiske samarbeidet. Retten EØS- og Schengen-avtalene gir nordmenn og andre europeere til å krysse grenser, bo, arbeide, studere og stifte familie i andre europeiske land beriker oss økonomisk og kulturelt.

Regjeringen vil hegne om disse rettighetene og frihetene gjennom å sørge for likebehandling av norske borgere og andre EØS-borgere i Norge. På samme måte skal norske borgere i andre EØS-land kunne nyte godt av grunnleggende rettigheter og friheter der.

Storbritannia forlater EU i 2019. Regjeringen vil sikre norske borgere i Storbritannia og britiske borgere i Norge samme rettigheter som vil følge av utmeldingsavtalen mellom Storbritannia og EU.

I situasjoner hvor de grunnleggende frihetene og rettighetene i EØS og Schengen utfordrer norske borgeres sikkerhet og velferd vil regjeringen søke balanserte, proporsjonale løsninger som ivaretar begge hensyn på en best mulig måte, innenfor rammene av det våre avtaler med EU tillater. Eksempler på områder hvor denne typen avveining er påkrevd er ved innføring av midlertidig personkontroll på den indre grensen i Schengen-samarbeidet og utbetaling av opptjente velferdsytelser til personer bosatt i utlandet.

Respekt for menneskerettighetene er et av hovedmålene i regjeringens utenrikspolitikk.

Regjeringen mener EUs tiltrædelse til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen vil bidra til å styrke disse rettighetene, ved at man kan utvikle en felles rettspraksis i menneskerettssaker i Europa.

Vi vil intensivere innsatsen for å fremme sivile og politiske rettigheter, også i våre nærområder. Vern om rettsstatens prinsipper er en viktig forutsetning. Økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter må respekteres, også i Europa. Alle innbyggere har blant annet rett til et minimum av utdanning, skikkelige boforhold og tilgang til grunnleggende helsetjenester.

Retten til helse er et prioritert område for regjeringen, både globalt og i Europa. Frem til 2020 leder Norge et arbeidsprogram om migrasjon og helse under EUs helseprogram. Regjeringen vil videreføre Norges rolle som pådriver i det europeiske samarbeidet for å få bukt med antibiotikaresistens, som er en alvorlig trussel mot folkehelsen i Europa. Vi viderefører også et sterkt engasjement for et ambisiøst europeisk regelverk for produksjon og bruk av kjemikalier, slik at alle innbyggere i Europa skal kunne leve i et giftfritt miljø.

Rettsstat og sterke sivilsamfunn

Frivillige organisasjoner er gjerne talerør for grupper som ellers ikke ville ha blitt hørt når myndighetene fatter beslutninger. Et levende og velfungerende demokrati trenger et sterkt sivilsamfunn og uavhengige medier.

I flere europeiske land trues frivillige organisasjoner juridisk, økonomisk og fysisk. Enkelte land bruker systematisk lovgivning og negativ retorikk for å ramme det sivile samfunn og dermed legge begrensninger på meningsmangfoldet.

Regjeringen vil videreføre den økonomiske og politiske støtten til sivilsamfunnet i Europa, både i og utenfor EU. EUs byrå for grunnleggende rettigheter er en viktig samarbeidspartner. Det er et ufravikelig prinsipp for regjeringen at norsk finansiering til sivil samfunn i andre land skal administreres av uavhengige fondsoperatører.

I et fritt Europa er statene styrt etter lover og regler, med likhet for loven og med et uavhengig rettsvesen. Dette er prinsipielt riktig, men også økonomisk viktig, ettersom tillit til hverandres rettslige og politiske systemer er avgjørende forutsetninger for at det tette økonomiske samarbeidet skal fungere. Brudd på disse felles spillereglene i ett land berører alle negativt.

Regjeringen vil videreføre den økonomiske og politiske støtten til sivilsamfunnet i Europa, både i og utenfor EU.

Regjeringen vil i samarbeid med EU søke å påvirke regjeringer som vedtar lovreformer og fatter andre tiltak som bryter med rettsstatsprinsipper og Den europeiske menneskerettskonvensjonen. Regjeringen er særlig bekymret for at reformer av justissektoren i noen EU-land øker den politiske innflytelsen over rettsvesenet. Vi støtter Europakommisjonens syn om at den samlede effekten av denne typen lovendringer innebærer en klar risiko for at EUs grunnleggende verdier blir satt til side – verdier som Norge deler og som regjeringen vil samarbeide med EU og Europarådet for å beholde og styrke.

Respekt for folkeretten

Som Norge, er EU en sterk forsvarer av en regelstyrt internasjonal orden. Sammen reagerer vi på folkerettsbrudd. Sammen videreutvikler vi rettslig styrt internasjonalt samarbeid.

Respekt for grenser og retten til selvbestemmelse er grunnleggende prinsipper i folkeretten. I et fritt Europa skal ingen lands grenser krenkes. I et fritt Europa skal alle land kunne velge sin egen fremtid, inkludert sin tilknytning til samarbeidsstrukturer som EU og Nato. Regjeringen vil støtte opp om EUs innsats for å hegne om disse prinsippene. Det gjør vi blant annet gjennom å slutte opp om EUs restriktive tiltak, slik Norge for

EU er Norges desidert viktigste handelspartner og EØS-avtalen er vår viktigste handelsavtale.

eksempel har gjort som en reaksjon på Russlands ulovlige anneksjon av Krim og øvrige folkerettsbrudd i Øst-Ukraina.

Havretten er en del av folkeretten som er særlig viktig for Norge, gitt vår lange kystlinje, betydningen av fiskeri og petroleumsvirksomhet og Norges tradisjoner som havnasjon. Havretten gir Norge enerett til å forvalte naturressursene i norske maritime områder. Dette inkluderer Norges økonomiske sone, fiskerisone ved Jan Mayen, fiskevernsonen ved Svalbard, samt hele den norske kontinentalsokkelen. Regjeringen forventer at de grunnleggende prinsippene i havretten blir respektert av EU. Vi vil drive et systematisk informasjonsarbeid overfor EUs institusjoner og medlemsland for å sikre felles forståelse av disse prinsippene.

Et økonomisk sterkt Europa

Økonomisk styrke er en forutsetning for at vi i Europa skal kunne ivareta vår sikkerhet, fremme våre verdier og opprettholde bærekraftige velferdssamfunn. Et økonomisk sterkt Europa skapes gjennom et velfungerende indre marked. Det legger til rette for økt verdiskaping i Norge.

I årene frem til neste Stortingsvalg vil regjeringen prioritere følgende tre målsettinger i samarbeidet med EU for å fremme et økonomisk sterkt Europa: Åpen og regelbasert handel i det indre marked og globalt, et ordnet arbeidsliv, og et fremtidsrettet næringsliv.

Åpen og regelbasert handel

EU er Norges desidert viktigste handelspartner og EØS-avtalen er vår viktigste handelsavtale. Deltakelse i det indre marked er videre et sentralt virkemiddel i næringspolitikken. Norge eksporterer

mer til det europeiske markedet enn vi gjør til Asia, USA, Canada, Latin-Amerika, Afrika og Oseania til sammen. Faktisk går nær 80 prosent av vår eksport til EU og mer enn 60 prosent av vår import kommer fra EUs medlemsland.

EØS-avtalen utvider norske virksomheters hjemmemarked fra fem til 500 millioner innbyggere. Avtalen sørger for at handelen i hele EØS-området foregår med et minimum av hindringer på de områdene den omfatter. Felles statsstøtte- og konkurranseregler, kombinert med felles standarder og lik håndheving av reglene sikrer like konkurransevilkår og forutsigbarhet for næringslivet. Det er avgjørende for norske økonomiske interesser, så vel som for norske forbrukere og miljøtilstanden i Europa.

Regjeringen skal ta sin del av ansvaret for å bidra til at det indre marked i EØS fungerer godt og til fordel for norsk næringsliv. For det første skal regjeringen medvirke til at innholdet i regelverket fremmer verdiskapingen i Norge så vel som i Europa. Vi skal også arbeide for at reglene er i tråd med norske prioriteringer, for eksempel når det gjelder miljøstandarder, forbrukervern, trygg mat og arbeidstakeres rettigheter.

For det andre skal vi bidra til at relevant EU-regelverk innlemmes i EØS-avtalen og at våre nasjonale regler er i samsvar med våre EØS-forpliktelse. For å lykkes samarbeider vi tett med våre EFTA-partnere i EØS, Island og Liechtenstein. Sen innlemmelse av nytt regelverk i EØS-avtalen skaper unødvendig usikkerhet og merarbeid for næringslivet. Det kan i verste fall føre til utestengelse fra markedet, selv om tilsvarende regelverk er gjennomført nasjonalt.

Det vil alltid være en viss forsinkelse fra EU vedtar nytt regelverk til det blir innlemmet i EØS-avtalen. Men i dag er dette såkalte etterslepet svært høyt (611 rettsaker pr. mars 2018). Om lag 50 prosent av etterslepet gjelder regler for finansmarkedet, som en følge av langvarige forhandlinger for å avklare de nye finanstilsynenes plass i EØS-avtalen. Regjeringen har intensivert innsatsen for å rette på dette, i samarbeid med de andre EØS/EFTA-landene og EU.

Overvåkingsorganet ESA og EFTA-domstolen skal sikre lik håndhevelse og respekt for det felles regelverket i EØS/EFTA-landene, slik Europakommisjonen og EU-domstolen gjør for EU-landene. EU har fra 2004 i stor grad desentralisert håndhevingen av konkurransereglene til medlemslandene. Regjeringen ønsker at denne reformen fullt ut skal bli en del av EØS-avtalen, slik at norske konkurransemyndigheter kan samarbeide med nasjonale konkurransetilsyn i EU om å håndheve EØS-avtalens konkurranseregler.

En særlig utfordring for EØS-samarbeidet i årene som kommer er å sørge for at Storbritannias uttreden av EU ikke får negative konsekvenser for samarbeidet innenfor det indre marked. Eventuelle utfasings- og overgangsordninger for Storbritannia må ikke føre til ulike vilkår for innbyggere og økonomiske aktører i de landene som skal forbli i det indre markedet. Regjeringen vil, i samarbeid med EU og Storbritannia, sørge for at Norge blir omfattet av utfasings- og overgangsordninger som blir avtalt mellom EU og Storbritannia på områder som dekkes av EØS-avtalen og andre avtaler vi har med EU.

Regjeringen søker å bedre markedsadgangen for varer som ikke er omfattet av EØS-avtalen, særlig for sjømat. Målet er mest mulig tollfri adgang til EU-markedet for norsk fisk. To tredeler av norsk sjømateksport går til EU. Eksportverdien var mer enn 60 milliarder kroner i 2017. Når Norge og EU skal diskutere EØS-finansieringsordninger som skal gjelde fra 2021, vil regjeringen fremme krav om å videreføre markedsadgangen for norsk sjømat.

EU og Norge har felles interesse av å forsvare og utvikle det internasjonale handelssystemet. Vi ønsker å bevare og styrke det globale handelsregelverket i Verdens handelsorganisasjon. Vi er tjent med en velfungerende verdensøkonomi med åpne, frie, globale og godt organiserte markeder for handel og investeringer.

Internasjonale skattespørsmål er høyt prioritert av EU. EØS-avtalen gjelder direkte for norsk skattelovgivning gjennom de fire friheter og statsstøttereglene. Det er i norsk interesse å støtte EUs innsats for å motvirke skatteomgåelse og

uthuling av skattegrunnlaget. Regjeringen vil videre følge tett EUs arbeid for å sikre effektiv og riktig beskatning av foretak som tilbyr digitale tjenester innenfor det europeiske markedet.

Ordnet arbeidsliv

EØS-avtalen åpner ikke bare for norsk deltakelse i det indre marked for varer, tjenester og kapital, men sikrer også at Norge er en del av et arbeidsmarked som omfatter 31 land. Det er grunnleggende positivt for norsk økonomi. Sesongarbeidere fra andre EØS-land får hjulene til å gå rundt på norske gårder. Fiskerimottak langs kysten er avhengig av utenlandsk arbeidskraft. Forskere fra andre land beriker våre universiteter og høyskoler. Om lag ti prosent av arbeidsstyrken i Norge er borgere fra andre EØS-land. Regjeringen vil fortsette å bidra til at det skal være lett for EØS-borgere å søke jobb, bo og investere i Norge. Tilsvarende skal vi sikre nordmenns rett til å ta arbeid i de andre EØS-landene.

Takket være felles europeiske regler har norske arbeidstakeres rettigheter blitt styrket på en rekke områder, som for stillingsvern ved masseoppsigelser, ansattes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse og regler om skriftlig arbeidsavtale. EØS-avtalen har slik bidratt til et ordnet arbeidsliv både i Norge og resten av EØS-området.

EU søker å styrke de sosiale rettighetene til arbeidstakerne ytterligere. En erklæring om EUs sosiale søyle ble undertegnet av EUs institusjoner i november 2017. Målene er å sikre like muligheter og lik adgang til arbeidsmarkedet, gode og rettferdige arbeidsforhold, sosial trygghet og inkludering. Regjeringen støtter opp om disse målsettingene og vil medvirke til at eksisterende

Takket være felles europeiske regler har norske arbeidstakeres rettigheter blitt styrket på en rekke områder.

Regjeringen ønsker styrket europeisk samarbeid for å forebygge og avdekke arbeidslivskriminalitet.

regler på området blir oppdatert, komplettert og bedre håndhevet. En sentral oppgave for regjeringen er å sikre at europeisk regelverk er forenlig med det norske trepartssamarbeidet og den norske velferdsmodellen.

Et stort, europeisk arbeidsmarked kan bringe med seg grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet av ulike slag, som hvitvasking, svart arbeid og andre lovbrudd, særlig knyttet til organisert kriminalitet. Det er uforenlig med et ordnet, vel fungerende arbeidsliv. Regjeringen har derfor tatt initiativ til tettere samarbeid på europeisk nivå for å forebygge og avdekke arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen ønsker å bidra til en felles europeisk innsats mot denne typen kriminalitet. Vi mener det må ses i sammenheng med Europakommisjonens initiativ om å opprette et nytt arbeidsmarkedsbyrå. Vi ønsker å se europeiske pilotprosjekter finansiert av EØS-midlene, etter modell av det norske etatssamarbeidet og samarbeidsprosjekter mellom nordiske arbeidstilsyn om felles kontroller og erfaringsutveksling.

Fremtidsrettet næringsliv

Fortsatt positiv utvikling i norsk økonomi krever kunnskap og innovasjon. Vi må utvikle nye forretningsideer, nye måter å produsere på og nye metoder for å kunne hevde oss i den internasjonale konkurransen. Når vi skal utvikle flere ben å stå på økonomisk blir samarbeidet med EU innenfor EØS enda viktigere, ikke minst gjennom felles innsats for å fremme utdanning, forskning og nyskaping, på europeisk, nasjonalt og regionalt nivå.

Deltakelse i EUs program for regionalt samarbeid (Interreg) gir norske kommuner, fylkeskommuner og regionalt næringsliv nettverk, erfaringer og

innsikt som kan styrke regional omstillingsevne og konkurransekraft.

EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og sport (Erasmus+) bidrar til å utdanne nye, omstillingsdyktige og kompetente generasjoner. Siden 1992 har rundt 34 000 norske studenter fått ekstra stipend til å dra på utveksling til et EU-land, takket være dette programmet. I 2021 starter en ny periode for Erasmus-programmet. Regjeringen mener det bør videreføre mulighetene for målrettet samarbeid mellom læresteder og næringsliv. Det bør også legges til rette for bedre koblinger til det nye rammeprogrammet for forskning og innovasjon.

Norsk deltakelse EUs nåværende forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020 gir oss tilgang til kunnskap og erfaringer for å løse samfunnsutfordringer vi står overfor. Programmet er verdens største i sitt slag, med en ramme på om lag 740 milliarder kroner for femårsperioden frem til 2020. Regjeringens ambisjon er at norske forskningsinstitusjoner, bedrifter, helseforetak og offentlige virksomheter skal hente ut to prosent av midlene som tildeles gjennom programmet. Regjeringen vil videreføre den langsiktige innsatsen for å styrke norsk deltakelse.

I 2021 starter en ny periode for EUs forsknings- og innovasjonsprogram. Regjeringen mener programmet bør bidra til omstilling i økonomien og samfunnet og fremhever tre områder:

For det første bør det nye programmet legges til rette for grønn omstilling i næringslivet, på en måte som skaper arbeidsplasser og bidrar til mer klima- og miljøvennlig produksjon og forbruk. Det vil være et viktig tillegg til EUs regelverksarbeid knyttet til klima og den 'sirkulære økonomien', dvs. effektivisering av ressursbruken fra produksjon og forbruk til avfallshåndtering. Norge har engasjert seg tungt både i utformingen av klima-regelverket og revisjonen av EUs avfallsregler, blant annet for å redusere marin forurensning og spredning av mikroplast og miljøgifter.

For det andre ønsker regjeringen at EUs neste forsknings- og innovasjonsprogram bør

oppmuntre til nyskaping innenfor havbaserte næringer. På dette området er det viktig at norsk og europeisk næringsliv kan bruke kraften i EUs programsamarbeid til å fremme blant annet næringsutvikling, bærekraftig matproduksjon, utvikling av kystsamfunn og miljøtiltak.

For det tredje ønsker regjeringen at program-samarbeidet skal bidra til å utvikle fremtidens arbeidsplasser innenfor digitalisering. Regjerin-gens mål er at Norge skal være ledende i å bruke digitale muligheter i alle sektorer. Norge ligger allerede langt fremme når det gjelder å bygge ut infrastruktur og sikre tilstrekkelig nettkapasitet og -dekning. Vi er også et foregangsland når det gjelder tilgang til offentlige digitale tjenester og internettbruk, for eksempel innenfor helsesek-toren og utdanningssektoren. Her kan vi dele erfaringer på europeisk nivå.

En velfungerende dataøkonomi krever også omfattende regelverkssamarbeid i Europa. EUs strategi for det digitale indre marked utløper i 2020. Regjeringen vil medvirke i utformingen av den etterfølgende strategien. En hovedoppgave er å etablere konkurransedyktige rammevilkår som gjør det attraktivt å utvikle tjenester og for-retningsmodeller i dataøkonomien i Europa, sam-tidig som man sikrer respekt for opphavsretten. Bruk av kunstig intelligens og ny teknologi som blokkjeder er andre eksempler på viktige temaer for Norge.

Regjeringen vil medvirke til at det fortsatt skal stilles strenge krav til sikker lagring og behand-ling av personopplysninger, både fra private og offentlige aktører. Regjeringen vil også søke tett samarbeid med EU om å fremme forbrukervern i den digitale økonomien. I forbrukermeldingen regjeringen skal legge frem våren 2019 vil sam-arbeidet med EU stå sentralt.

Et ansvarlig Europa

Landene i Europa har et felles ansvar for å sam-arbeide når de står overfor felles utfordringer og der nasjonalstatene kommer til kort. I strategipe-rioden vil regjeringen særlig prioritere å medvirke

Når Norge skal utvikle flere ben å stå på økonomisk, blir samarbeidet med EU innenfor EØS enda viktigere.

til europeiske tiltak for å møte felles utfordringer knyttet til klima og energi, ressursforvaltning og migrasjon. På disse prioriterte områdene vil regjeringen bidra til en bærekraftig, langsiktig og solidarisk politikk i overensstemmelse med men-neskerettighetene for å nå FNs bærekraftsmål på europeisk nivå.

Klima og energi

Omstilling til lavutslippssamfunnet er en av vår tids viktigste globale utfordringer. Både Norge og EU har forpliktet seg til å redusere klimagass-utslippene med minst 40 prosent innen 2030, sammenlignet med utslippene i 1990.

Regjeringen er i forhandlinger med EU om en avtale om felles oppfyllelse av utslippsmålet for 2030. Norge deltar allerede i EUs kvotesystem for kjøp og salg av utslippskvoter fra energianlegg og industrien. I løpet av strategiperioden ønsker regjeringen å inngå en avtale med EU om å sam-arbeide om utslippsreduksjoner i sektorer som ikke er omfattet av kvotesystemet, blant annet utslipp fra transport, jordbruk, bygg og avfall. I denne perioden vil Norge også måtte forholde seg til EUs regelverk for bokføring av utslipp og opptak av CO₂ i skog og andre arealer. Regel-verket skal sørge for at de samlede utslippene fra skog- og arealbruk ikke overstiger det sam-lede CO₂-opptaket i sektoren.

Regjeringen vil arbeide for at transportsektoren tar sin andel av utslippskuttene slik at vi opp-fyller Paris-avtalen og Norges klimaforpliktelser i 2030. Vi ønsker strengere europeiske utslipps-standarder for personbiler, varebiler og tyngre kjøretøy, som kan bidra til å utvikle mer energieff-ektive kjøretøy og til økt bruk av ny teknologi og klimagassreduksjoner i transportsektoren. Vi vil også fortsette å legge til rette for finansiering av

Omstilling til lavutslippssamfunnet er en av vår tids viktigste globale utfordringer. Regjeringen vil fortsette å samarbeide tett med EU for å nå utslippsmålene.

nyskaping som kan føre til grønnere transport, for eksempel elektrifisering av skipsfarten og utvikling og testing av selvkjørende kjøretøy og fartøy. I Norge har slik teknologiutvikling kommet langt og vi er en attraktiv samarbeidspartner for EU på dette området.

Som en del av klimaarbeidet vil regjeringen ta initiativ til å styrke innsatsen for å utvikle og ta i bruk teknologi for fangst- og lagring av CO₂. Regjeringen vil oppfordre landene som ikke har ratifisert endringen i Londonprotokollen om å gjøre det, slik at en viktig juridisk barriere for å transportere CO₂ på tvers av landegrensene fjernes.

Mens norsk kraftsektor er nær utslippsfri er mange europeiske land i gang med å erstatte kull- og kjernekraft med fornybar energi. Omlaggingen av energiforsyningen i Europa gir Norge muligheter til å bidra til mer klimavennlig energiproduksjon og -bruk på kontinentet. Norges posisjon som en av verdens ledende energinasjoner, også innenfor fornybar energi, skal opprettholdes og videreutvikles. For norske energibedrifter er EU et svært sentralt marked, både når det gjelder investeringer i og leveranser til nye energiprojekter. Her brukes blant annet norsk kompetanse fra offshore olje- og gassvirksomhet i nye markeder som havvind.

Et velfungerende og effektivt energimarked, med tilstrekkelig infrastruktur og et forutsigbart juridisk rammeverk, er en forutsetning for en effektiv klimapolitikk i Europa. Det er også avgjørende for forsyningssikkerheten. Norge dekker i dag om lag en firedel av EUs gassbehov. Regjeringen fremmer Norges rolle som en stabil og

forutsigbar leverandør, og dermed som en viktig bidragsyter til forsyningssikkerhet i Europa.

Klare signaler om gassens rolle er viktig for å sikre at Norge og andre eksportører foretar nødvendige investeringer slik at leveranseevnen blir opprettholdt. Ved å erstatte kull med gass, og ikke minst gass fra Norge som har et relativt sett lavt karbonavtrykk, vil man kunne redusere utslipp av klimagasser og bidra til bedre luftkvalitet lokalt. Videre kan bruk av gass støtte opp under satsningen på fornybar energi ved å balansere kraftsystemene når andelen uregulerbar kraft øker.

Under overskriften EUs energiunion har det kommet en rekke forslag til nye rettsakter, samt justering av tidligere rettsakter innrettet mot blant annet 2030-målene. Regjeringen vil aktivt fremme norske interesser i utviklingen av det europeiske energimarkedet og dele de gode erfaringene vi har med et integrert marked i Norden. Regjeringen stiller seg positiv til kommersielle gassinfrastrukturprosjekter som vil bidra til økt forsyningssikkerhet i Europa, inkludert den planlagte gassrørledningen fra norsk sokkel, gjennom Danmark og til Polen. I arbeidet med utviklingen av elektrisitetsmarkedsdesignet i Europa legger regjeringen vekt på at prisene får anledning til å variere med tilbud, etterspørsel og knapphet på overføringskapasitet.

Gjennom EØS-midlene har vi et omfattende samarbeid med en rekke EU-land, også på klima- og energiområdet. Miljødirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat samarbeider tett med en rekke sentral- og østeuropeiske land om prosjekter knyttet til blant annet fornybar energi, energieffektivisering, energiomlegging og klimatilpasning.

Forvaltning av naturressurser

De norske havområdene har rike naturressurser, og Norge er et foregangsland når det gjelder forvaltning av disse ressursene. Situasjonen for fiskebestander som høstes i norske farvann er god.

EU er en viktig politisk og økonomisk aktør og partner for Norge på mange havrelaterte områder. Vi deler for eksempel felles regelverk

på skipsfartsområdet og EUs programmer er en viktig finansieringskilde for norsk forskning på hav og marine ressurser.

EU har de siste årene rettet økt oppmerksomhet mot bærekraftig vekst i marin og maritim sektor og forvaltningen av havområdene. I samarbeidet med EU vil regjeringen videreføre en politikk som gir en god balanse mellom bruk og vern av ressursene, og som bidrar til rene hav og fortsatt bærekraftige fiskerier. Forberedelsene til den store Our Ocean-konferansen i Oslo høsten 2019 og statsministerens ledelse av det internasjonale høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi gir god mulighet til å samarbeide med EU og fremme norske interesser på disse områdene.

EU støttet Norges forslag om å styrke det internasjonale samarbeidet mot marin forsøpling og mikroplast under FNs tredje miljøforsamling i Nairobi i desember 2017. Regjeringen vil søke tett samarbeid med EU for å følge opp resolusjonen.

EU har også engasjert seg i spørsmål knyttet til Arktis. Regjeringen støtter EUs søknad om fast observatørstatus i Arktisk Råd. EUs engasjement øker behovet for at Norge informerer bredt i EUs institusjoner og medlemsland om forholdene og mulighetene i de nordlige regionene av Europa. Vi legger særlig vekt på å formidle at disse regionene ikke er øde områder, men levende lokalsamfunn og byer med behov for bærekraftig næringsutvikling og gode levekår. Norge har lang erfaring i å forvalte området på en måte som ivaretar miljø-, sosiale- og næringshensyn.

Samarbeidet med EU på fiskeriområdet er omfattende. Jevnt over ser vi en bedre bestandssituasjon i Nordsjøen nå enn på mange år, noe som er et tegn på at vi er tjent med å samarbeide om fiskeriforvaltning. En viktig prioritering fremover er å bedre kontrollen i Nordsjøen og Skagerrak. Et annet mål er å bli enig med EU om nye forvaltningsplaner for fellesbestandene.

Ressurskontroll i fiskeriene er en sentral del av fiskerisamarbeidet med EU. De siste årene har det blitt lagt særlig stor vekt på å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske. EUs engasjement

mot denne typen fiske gir muligheter for mer samarbeid om bistand i internasjonale fora og institusjoner. I 2017 ble EU og Norge, sammen med de andre kyststatene rundt Polhavet og fire andre fjernfiskeaktører, enige om en ny avtale om uregulert fiske og forskningssamarbeid i Polhavet. Avtalen er et viktig bidrag til den globale innsatsen mot uregulert fiske.

Når Storbritannia trer ut av EU og EUs felles fiskeripolitikk vil landet bli en sentral part i fiskerisamarbeidet i Nordøst-Atlanteren. Regjeringen har startet dialogen med EU og Storbritannia om et fremtidig rammeverk som inkluderer Storbritannia som selvstendig part.

Helhetlig migrasjonspolitikk

Regjeringen vil bidra til en felleseuropeisk og helhetlig migrasjonspolitikk som omfatter et bredt spekter av virkemidler, og som ivaretar gjeldende menneskerettigheter. Regjeringen vil legge vekt på å ivareta hensynet til kvinner og barn, som er særlig utsatte grupper i migrasjon.

Regjeringen vil støtte europeiske tiltak som bidrar til at migrasjon foregår i kontrollerte og regulerte former.

Vi vil arbeide for at flere land overholder etablerte internasjonale forpliktelser når det gjelder beskyttelse av grunnleggende menneskerettigheter og flyktninger. Vi vil ivareta – og vurdere muligheter innenfor – statens folkerettslige handlingsrom på dette området.

I kjølvannet av migrasjonskrisen har det internasjonale samfunnet tatt flere initiativ for å diskutere de globale rammene for samarbeid på dette området. Regjeringen deltar aktivt i disse diskusjonene, i nært samarbeid med europeiske land.

Regjeringen vil støtte europeiske tiltak som bidrar til at migrasjon foregår i kontrollerte og regulerte former og som bidrar til at det kommer færre migranter uten beskyttelsesbehov eller annet grunnlag for lovlig opphold. Vi støtter også tiltak som begrenser mulighetene migranter har til å reise fra ett europeisk land til et annet.

Regjeringen vil støtte opp om europeiske tiltak for å avhjelpe situasjonen i nærområdene. Vi vil bidra til å forebygge årsakene til flukt og migrasjon gjennom blant annet målrettet bruk av utviklingsbistand og bidrag til konfliktløsning og stabilitet. Norske myndigheter vil støtte internasjonale tiltak for å styrke grensekontroll, mottaksapparat og utlendingsforvaltning i landene flyktninger og migranter kommer fra, reiser igjennom og kommer til. Innsats mot menneskesmugling og kompetansebygging for migrasjonskontroll i landene migrantene reiser igjennom på vei til Europa er særlig viktig.

Forebygging av irregulær migrasjon er et sentralt mål for et styrket migrasjonssamarbeid med opprinnelses- og transitland. Retur og migrasjon skal inngå som en integrert og sentral del av det utenrikspolitiske og bistandsmessige landforholdet med viktige opprinnelsesland. Dette er i tråd med tilnærmingen EU har på feltet. Fullverdig norsk deltagelse i Valletta-samarbeidet mellom europeiske og afrikanske land gir oss tilgang til en sentral arena for det europeiske samarbeidet med transit- og opprinnelsesland. Flergiverfondet EU Trust Fund er samarbeidets finansielle instrument, innrettet for å håndtere grunnleggende årsaker til at mennesker reiser fra sine hjemland i Afrika.

Regjeringen er positiv til å vurdere nye ordninger innen rammen av europeisk samarbeid som legger til rette for at personer kan søke, og eventuelt få, tilstrekkelig beskyttelse i nærheten av sine opprinnelsesland. Regjeringen er videre i utgangspunktet positive til å vurdere ordninger som gjør det praktisk mulig å henvise asylsøkere til trygge tredjeland, herunder bygge opp kapasitet i disse landene til å motta og behandle asylsøknader.

Norge har en lang tradisjon for å ta imot FN kvoteflyktninger og vi vil fortsette med dette, blant annet i lys av det nye EU-rammeverket. Slik bidrar vi til internasjonal ansvarsdeling og til å løse fastlåste flyktningsituasjoner. Norske myndigheter vil ta til orde for at flere land i Europa skal delta i gjenbosettingsarbeidet.

Norge vil også støtte arbeidet EU gjør for å utvikle en god integreringspolitikk. En målrettet integrering kan bidra til å forebygge utenforskap som kan true sikkerhet og stabilitet. Dette vil også bidra til økonomisk vekst i Europa.

EU har kommet langt i å etablere en felles europeisk asyl- og migrasjonspolitikk, men medlemslandenes praksis varierer betydelig. En ytterligere harmonisering av asylregelverket og et styrket mandat for Det europeiske asylbyrået (EASO) vil bidra til å forhindre at asylsøkere reiser fra et europeisk land til et annet. Norske myndigheter er positive til en revisjon av Dublin-regelverket som bidrar til bedre ansvarsdeling i Europa. Norge bidrar på en rekke måter for å bistå europeiske land som har særlige migrasjonsutfordringer, blant annet gjennom EASO og dets støtteoperasjoner. Regjeringen ønsker at Norge skal fortsette å yte denne bistanden.

Norge har ansvar for sin del av Schengens yttergrense. I tillegg skal vi bidra til effektiv kontroll av andre deler av den felles yttergrensen. Norge bidrar derfor med utstyr og personell til tiltak organisert av Det europeiske kyst- og grensevaktbyrået (Frontex). Regjeringen ønsker at Norge skal fortsette å bidra til dette arbeidet fremover. For at grensekryssingen inn til Europa skal skje i ordnede former er det nødvendig at ytre grensekontroll gjennomføres i tråd med Schengen-regelverket.

For å kunne opprettholde et velfungerende asylinstitutt må personer uten beskyttelsesbehov eller annet lovlig oppholdsgrunnlag i Europa, returnere til sitt hjemland eller et annet trygt land, så raskt som mulig. Gjennomføring av returner må skje i samsvar med folkerettens regler om vern mot utsendelse til risiko for forfølgelse og grove menneskerettighetsbrudd.

EU har økt sitt samarbeid med både transitt- og opprinnelsesland om retur og regjeringen ønsker å støtte opp om en slik tilnærming. Regjeringen ønsker at Norge skal koble seg tett opp mot EUs returavtaler, der dette er naturlig. Regjeringen er også positiv til å vurdere ordninger, innenfor rammen av europeisk samarbeid, der migranter uten lovlig oppholdsgrunnlag kan henvises til trygge områder også utenfor deres opprinnelsesland. I samarbeidet med andre land er det viktig å bidra til å befeste staters plikt til å ta tilbake egne borgere i samsvar med folkeretten.

Norske myndigheter skal bidra til å etablere effektive europeiske saksbehandlings- og returprosedyrer for å legge til rette for rask retur av personer uten beskyttelsesbehov eller annet grunnlag for lovlig opphold. Styrkingen av Frontex' mandat på returområdet er viktig for å sikre en effektiv returpolitikk i hele Schengen-området. Regjeringen støtter EUs tilnærming med å koble returarbeid til visumpolitikk, slik at manglende samarbeid om retur kan resultere i innstramminger i visumprosedurene hos alle EU/Schengenland.

Effektiv europapolitikk

Aktiv europapolitikk har vært en prioritet for norske regjeringer siden folkeavstemningen om EU-medlemskap i 1972. Det har vært tverrpolitisk enighet om at selv om Norge ikke er medlem av EU skal vi være aktive deltakere, snarere enn passive tilskuere, i det europeiske samarbeidet. Denne målsettingen vil regjeringen videreføre. Norge er, og skal fortsatt være, en meningsberettiget deltaker og bidragsyter i det europeiske samarbeidet.

Et sentralt budskap i denne strategien er at europapolitikken ikke bare skal være aktiv, den skal også være effektiv. Det innebærer at den skal utformes og gjennomføres på en måte som gir størst mulig gjennomslag for norske interesser og våre visjoner for Europa. Den skal bidra til å nå regjeringens utenrikspolitiske og innenrikspolitiske mål, slik de er formulert i regjeringsplattformen og i denne strategien.

Mange ressurser og virkemidler må spille sammen for at europapolitikken skal være effektiv. De viktigste bidragene fra regjeringens side er å ha tydelige prioriteringer, være tidlig på banen, vise politisk engasjement, legge til rette for samspill på norsk side, bygge kunnskap og videreutvikle kanaler for påvirkning og medvirkning i det europeiske samarbeidet.

Norge er, og skal fortsatt være, en meningsberettiget deltaker og bidragsyter i det europeiske samarbeidet.

Politisk engasjement

Regjeringsplattformen slår fast at vi skal føre en europapolitikk som tar sikte på å øke norsk medvirkning i beslutninger som påvirker våre interesser. Dette er en politisk prioritering alle statsråder tar ansvar for å følge opp.

Medlemskap er den tilknytningen til EU som gir størst mulighet for medvirkning. Det er imidlertid stabilt høy oppslutning i Norge for den tilknytningsformen vi har gjennom EØS-avtalen og de andre avtalene vi har med EU. Innsatsen for å øke norsk medvirkning finner derfor sted innenfor denne rammen.

Tidlige posisjoner

Sjansene for å få gjennomslag for norske synspunkter er størst dersom vi definerer og fremmer våre posisjoner på et tidlig tidspunkt i EUs politikkutforming. Det er lettere å påvirke innholdet i et forslag når det utarbeides av Europakommisjonen enn når det har kommet så langt at det er gjenstand for forhandlinger i Rådet og Europaparlamentet. Innenfor EØS-samarbeidet er det dessuten i den forberedende fasen i Europakommisjonen og i EUs byråer og tilsyn at Norge har best kanaler for medvirkning. Hver statsråd har ansvar for å se til at regjeringen formulerer tidlige og tydelige posisjoner i spørsmål som diskuteres i EUs institusjoner og medlemsland og som er av særlig viktighet for Norge.

Regjeringen legger også vekt på at den europeiske dimensjonen skal være en integrert del av vår nasjonale politikkutvikling. Europeiske tiltak er ofte nødvendige for at vi skal nå nasjonale mål. Regjeringen vil derfor være pådriver for å utvikle det europeiske samarbeidet der vi mener det er nødvendig, slik vi eksempelvis har gjort gjennom

initiativet om å styrke den felleseuropeiske innsatsen for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og som pådriver i innsatsen for å få bukt med antibiotikaresistens.

Politisk deltakelse

I tillegg til at hver statsråd har ansvar for å formulere tidlige posisjoner og norske initiativer som kan fremmes på den europeiske arenaen, skal det politiske engasjementet også konkretiseres gjennom konstruktiv deltakelse på europeiske møteplasser.

Som følge av Schengen-avtalen inviteres Norge til ministermøter i Rådet om videreutvikling av Schengen-samarbeidet. Gjennom EØS-avtalen inviteres Norge til å delta på uformelle ministermøter på områder som er dekket av avtalen, for eksempel møter som omhandler konkurransevne, utdanning, kultur, miljø, arbeidsliv, sosialpolitikk, helse, forbrukerpolitikk, energi og samferdsel. Regjeringen prioriterer deltakelse på statsrådsnivå på disse møtene.

Strategisk finansiering

For å støtte opp om et sterkt politisk engasjement skal regjeringen sørge for at vi bruker de økonomiske ressursene vi har til rådighet på en måte som bidrar til å nå våre politiske mål.

EØS-midlene er vårt viktigste finansielle virkemiddel i europapolitikken. De utgjør 2,8 milliarder euro (om lag 26,6 milliarder kroner) for perioden 2014–2021. Pengene brukes i samarbeid med de økonomisk svakeste medlemslandene i EU. Målet er å løse felles europeiske utfordringer, blant annet ved å skape vekst gjennom forskning og nyskaping, bidra til å verne miljøet og klimaet – ikke minst gjennom energipolitikken – hegne om rettsstaten, håndtere migrasjon og legge til rette for sterke sivilsamfunn. Gjennom disse midlene bidrar vi til å virkeliggjøre vår visjon om et trygt, fritt, økonomisk sterkt og ansvarlig Europa.

Et eget fond under EØS-midlene skal støtte samarbeidsprosjekter som kan bidra til å motvirke ungdomsledighet i Europa.

Videre er et eget regionalfond etablert for å

EØS-midlene er vårt viktigste finansielle virkemiddel i europapolitikken.

fremme inkluderende samarbeid i Europa. Her kan også naboland som ikke er medlemmer av EU, som Ukraina, Moldova og Serbia, delta. I samtlige mottakerland bidrar vi til å styrke det sivile samfunn gjennom egne fond. Disse fondene er våre viktigste finansielle virkemidler for å fremme et fritt Europa. I mange av landene er nettopp disse midlene blant de største finansieringskildene til sivilsamfunnet.

Innsatsen for å virkeliggjøre regjeringens visjon for Europa innebærer at vi må finansiere tiltak også utenfor EUs medlemsland. Bistandsmidlene vi bruker på Vest-Balkan og i det østlige Europa er viktige virkemidler for å fremme et trygt og fritt Europa. Også bistandsmidler vi bruker utenfor Europas grenser kan være virkemidler i europapolitikken. Det norske bidraget til EUs Trust Fund for Afrika er et eksempel på det.

Regjeringen vil videreføre Norges medlemskap og engasjement i European Endowment for Democracy, en EU-initiert internasjonal demokratistiftelse og finansieringsmekanisme som skal fostre og oppmuntre til demokrati i land som gjennomgår politiske overganger i EUs østlige og sørlige naboskap, inkludert i enkelte land på Vest-Balkan.

Samspill

Samarbeidet med EU omfatter alle politikkområder og berører svært mange interesser og aktører i det norske samfunnet. For å formulere og formidle norske interesser på en effektiv måte skal regjeringen arbeide samordnet, konsultere berørte parter og bidra til dialog med Stortinget om aktuelle europapolitiske saker.

Regjeringen skal arbeide på en samordnet måte, konsultere berørte parter og bidra til dialog med Stortinget om aktuelle europapolitiske saker.

Samordning

Mange av EUs initiativer omfatter flere sektorer. Mange berører kommuner og fylkeskommuner. Det stiller krav til samordning både i regjeringen og på embetsnivå, samt mellom ulike forvaltningsnivåer.

Statsministeren har det generelle koordineringsansvaret i regjeringen, mens utenriksministeren har et særlig ansvar for å ivareta helheten i europapolitikken og forholdet til EU. Utenriksministeren leder Regjeringens europautvalg som skal bidra til samordning i aktuelle europaspørsmål. Særlig viktige saker i samarbeidet med EU eller spørsmål som omfatter flere statsråders ansvarsområder skal avklares i regjeringen så tidlig som mulig, for å legge grunnlaget for effektiv norsk medvirkning i det europeiske samarbeidet.

På embetsnivå bidrar koordineringsutvalgene for EØS og for justis- og innenrikssaker, ledet av Utenriksdepartementet, til god samordning. I tillegg til dette faste møteformatet, skal Utenriksdepartementet fortsatt ta initiativ til ad hoc samarbeidsgrupper på særskilte områder, slik det har gjort gjennom å etablere 'Brexit Task Force' i kjølvannet av den britiske beslutningen om å tre ut av EU.

Samordning er også en viktig oppgave for EU-delegasjonen i Brussel. Delegasjonen er Norges største utenriksstasjon, med utsendte fra de fleste departementer. Det daglige samarbeidet mellom de ulike delene av sentralforvaltningen som er representert i Brussel legger et godt grunnlag for å utvikle og fremme koordinerte norske posisjoner.

Konsultasjon

Det er viktig å legge til rette for å konsultere og høre berørte parter før beslutninger fattes. Slik er det også i saker som gjelder vårt samarbeid med EU. Det er dessuten en plikt regjeringen har etter utredningsinstruksen, som slår fast at berørte parter normalt skal høres før myndighetene definerer norsk posisjon til nytt regelverk foreslått av Europakommisjonen. Hver enkelt statsråd har ansvar for å konsultere berørte parter på sitt saksfelt. Terskelen for å invitere til saksspesifikke samråd skal være lav.

Ved siden av de ordinære konsultasjonsordningene i hvert enkelt departement vil Utenriksdepartementet, sammen med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, videreutvikle Europapolitisk forum for lokale og regionale myndigheter og Sametinget som forum for dialog mellom sentral og lokal forvaltning om europapolitiske spørsmål. Utenriksdepartementet vil også fortsette å invitere til faste samarbeidsmøter i den såkalte Tidlig-varsling-gruppen, som består av partene i arbeidslivet og norske regioners representasjonskontorer i Brussel. Målet er å dele informasjon og bidra til å definere norske interesser på et så tidlig stadium som mulig i EUs politikktutvikling.

Dialog med Stortinget

Regjeringen legger stor vekt på dialogen med Stortinget om saker som gjelder samarbeidet med EU. Vi ønsker å bidra til grundig og bred politisk debatt.

To ganger i året redegjør regjeringen for Stortinget om viktige EØS- og EU-saker, med påfølgende debatt. Mer detaljerte konsultasjoner med Stortinget om rettsaker som skal innlemmes i EØS-avtalen og andre aktuelle EØS- og EU-saker foregår i Stortingets europautvalg. Utenriksministeren møter fast for regjeringen i europautvalget, som regel sammen med en annen statsråd som er ansvarlig for saksfeltet som står på dagsordenen. Regjeringen vil fortsette å benytte redegjørelsen og møtene i europautvalget til å invitere Stortinget til debatt om saker som er til diskusjon i EU og som berører norske interesser.

Kanaler for medvirkning

Ved siden av tidlige, godt samordnete posisjoner som har blitt utformet etter konsultasjon med berørte parter og i dialog med Stortinget, trenger Norge gode kanaler for å formidle våre synspunkter til EUs institusjoner og medlemsland. Ettersom Norge står utenfor EU må vi ofte bruke alternative kanaler og ressurser for å påvirke og medvirke i det europeiske samarbeidet. Noen av disse kanalene er tilgjengelige for oss gjennom vårt avtaleverk med EU, andre må vi ta initiativ til å utvikle.

Regjeringen vil legge til rette for å formidle norske interesser og posisjoner så effektivt som mulig gjennom å delta i europeiske nettverk, legge til rette for målrettede bidrag fra norske eksperter til arbeidet i EUs institusjoner, og prioritere samarbeid med utvalgte medlemsland.

Europeiske nettverk

Deltakelse på formelle og uformelle ministermøter Norge har tilgang til gjennom avtalene med EU bidrar til å bygge europeiske nettverk på politisk nivå. Alle statsråder skal ha god kontakt med kommissærer på sine ansvarsområder, samt med sine kolleger i EUs medlemsland. De skal også samarbeide tett med sine kolleger i de andre EØS/EFTA-landene.

Regjeringen skal søke deltakelse i uformelle samarbeidsgrupper av EU-land på spesifikke saksfelt. Vi har god erfaring fra denne typen samarbeid, som supplerer formelle kanaler for medvirkning. Et eksempel er Norges engasjement i en uformell gruppe av europeiske land som er mest berørt av og engasjert i problematikk knyttet til fremmedkrigere. Et annet eksempel på slike nettverk er Green Growth Group, hvor Norge deltar sammen med EU-medlemsland som krever høye klimamål og et mer effektivt kvotesystem. Regjeringen vil arbeide for å bli invitert med i denne typen samarbeid på prioriterte områder.

Regjeringen søker å styrke dialogen med Europaparlamentet. Ekstra innsats for å knytte kontakter med sentrale europaparlamentarikere vil kreves i etterkant av valget til nytt Europaparlament

sommeren 2019. Regjeringens medlemmer skal også fortsette å bruke sine europeiske partinettverk målrettet for å fremme norske interesser. Dette arbeidet supplerer den viktige innsatsen Stortinget gjør for å fremme norske interesser i EU, gjennom delegasjonen til konferansen om EUs utenriks-, sikkerhets-, og forsvarspolitik, delegasjonen for forbindelser med Europaparlamentet, EFTA/EØS-parlamentarikerdelegasjonen, Stortingets Brussel-kontor og den øvrige kontakten stortingsrepresentanter har gjennom europeiske partigrupperinger.

Norske fylker og kommuner, bedrifter, nærings- og arbeidslivsorganisasjoner, universiteter, høyskoler og andre aktører deltar i europeiske paraplyorganisasjoner.

En særlig styrke ved samarbeidet i og med EU er at det engasjerer til samspill på alle politiske nivåer og ikke minst, mellom interesseorganisasjoner og andre sivile aktører på tvers av landegrensene. Mange norske fylkeskommuner og kommuner, nærings- og arbeidslivsorganisasjoner, universiteter og høyskoler og andre aktører deltar i europeiske paraplyorganisasjoner. De samarbeider også tett med europeiske partnere innenfor EUs mange programmer. Gjennom disse nettverkene har norske aktører bred tilgang til informasjon og kanaler for medvirkning som kompletterer virkemidlene regjeringen og sentralforvaltningen har til rådighet. Regjeringen vil legge til rette for god informasjonsdeling med disse aktørene slik at vi effektivt kan fremme norske interesser på europeiske samarbeidsarenaer.

Norske eksperter

EØS-avtalen gir Norge anledning til å komme med forslag og innspill når Europakommisjonen og

Vi skal fordype det utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet med utvalgte allierte i Europa.

EUs byråer utarbeider initiativer på samarbeidsområder vi er en del av. Dette innebærer blant annet at vi deltar i ekspert- og arbeidsgrupper, samt komiteer, under Europakommisjonen og i EU-byråene. Gjennom Schengen-samarbeidet deltar vi, men uten stemmerett, i Rådets arbeid. Regjeringen vil sikre at norske deltakere i arbeids- og ekspertgrupper, samt komiteer, blir gjort godt kjent med norske posisjoner slik at de mest mulig effektivt kan arbeide for å ivareta norske interesser.

Regjeringen skal fortsette å legge til rette for at norske tjenestepersoner kan arbeide en periode i Europakommisjonen. Om lag 50 eksperter fra Norge arbeider i dag i Europakommisjonen og EU-byråer/tilsyn. Regjeringen vil arbeide for at de norske ekspertene plasseres i de deler av Europakommisjonen som arbeider med saker som er av særlig viktighet for Norge og hvor dette bidraget kan støtte opp under norske interesser.

Regjeringen vil ta initiativ til å gjenopprette en tilsvarende ordning i Europaparlamentet. Gitt Europaparlamentets rolle i EUs lovgivningsprosess er det viktig for Norge å kunne medvirke også i denne institusjonen, på arbeidsnivå.

Samarbeid med enkeltland

Samarbeidet med EU foregår primært i Brussel, hvor EUs institusjoner har sitt hovedsete. Her kommer vi i direkte kontakt med Europakommisjonen som utarbeider forslag til nytt regelverk, og her har vi dialog med sentrale europaparlamentarikere. Regjeringen skal sørge for at EU-delegasjonen fortsatt skal være godt bemannet for å ivareta norske interesser overfor EUs institusjoner best mulig.

Samtidig satser regjeringen på målrettet samarbeid med EUs medlemsland. Gjennom Det europeiske råd legger medlemslandene premissene for de store linjene i samarbeidet. I Rådet er de lovgivere, sammen med Europaparlamentet. Politikutviklingen starter gjerne – og gjennomføres – på nasjonalt nivå. Den innenrikspolitiske situasjonen og debatten i medlemslandene er førende for hvilke tiltak som fremmes og besluttet av EU. Norske utenriksstasjoner i EU-land er derfor viktige lytteposter og kanaler for å fremme norske interesser i det europeiske samarbeidet.

På enkelte områder vil Storbritannias uttreden av EU innebære at Norge mister en likesinnet partner i EU. Utmeldingen gjør det enda viktigere for Norge å etablere og styrke andre samarbeidsmønstre, samtidig som vi fortsetter et nært og omfattende samarbeid med Storbritannia.

Regjeringen kartlegger fra sak til sak hvilke medlemsland vi bør søke samarbeid med for å få gjennomslag for norske interesser. På enkelte områder og for visse medlemsland bygger vi mer systematiske, langsiktige relasjoner. Det skal bidra til å fremme, ikke gå på bekostning av, det omfattende europeiske samarbeidet vi er en del av. I årene som kommer vil regjeringen særlig prioritere samarbeidet med tre grupper av land:

For det første skal vi fordype det utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet med utvalgte allierte i Europa: Tyskland, Storbritannia, Nederland og Frankrike. Tett politisk kontakt og praktisk samarbeid med disse landene vil bidra til å øke vår felles sikkerhet og gi Norge flere ben å stå på i sikkerhetspolitikken.

For det andre skal vi bygge videre på det gode nordiske samarbeidet. De nordiske landene har felles interesser, samfunnsmodeller og verdisyn. Vi er hverandres nærmeste partnere og vårt samarbeid er preget av gjensidig tillit. Alle de nordiske landene deltar i EØS og Schengen-samarbeidet og Norden er den mest integrerte regionen i Europa. Det innebærer at Norden på flere felt er en foregangsregion som har kraft til å påvirke den europeiske politikutforming.

For det tredje skal vi samarbeide strategisk med formannskapslandene i EU. I god tid før formannskapene skal vi identifisere områder av felles interesser hvor vi kan samarbeide om politikkutvikling, arrangementer og andre initiativer. I strategiperioden bygger regjeringen denne typen samarbeid med Østerrike (høsten 2018), Romania (våren 2019), Finland (høsten 2019), Kroatia (våren 2020), Tyskland (høsten 2020), Portugal (våren 2021) og Slovenia (høsten 2021). I flere av disse landene vil EØS-midlene kunne brukes til å finansiere fellessatsinger.

Kunnskap

Samarbeidet med EU krever kunnskap om hvordan europeisk integrasjon fungerer, innsikt i aktuelle problemstillinger på europeisk nivå og kunnskap om Norges tilknytning. Denne kunnskapen trengs både i og utenfor forvaltningen, blant politikere og norske innbyggere for øvrig.

Informasjon

Regjeringen skal aktivt bidra til økt kunnskap og bevissthet om EU-samarbeidets betydning for norske innbyggere og norsk næringsliv og legge til rette for at offentligheten skal få god informasjon om Norges samarbeid med EU. Redegjørelser og debatter i Stortinget er en kilde til informasjon om regjeringens prioriteringer og posisjoner. Vi skal fortsette å formidle informasjon om konkrete saker gjennom egne internettbaserte databaser med EØS- og Schengenregelverk.

Kompetanse

Regjeringen vil sørge for at forvaltningen har god evne og kapasitet til å iverksette norsk europapolitikk. Vi vil gjennomføre opplæringsordninger og tiltak for å ivareta eksisterende kompetanse, inkludert språkopplæring i sentrale europeiske språk. Det skal være karrierefremmende å utvikle europakompetanse, både gjennom arbeid i departementer, direktorater og andre etater og gjennom opphold som nasjonal ekspert i Brussel og andre utvekslingsordninger med EUs institusjoner og medlemsland, arbeid i EFTA-sekretariatet, EFTA-domstolen og overvåkingsorganet

ESA, samt tjenestegjøring ved den norske EU-delegasjonen.

Samarbeidet med EU krever kompetanse, men det gir også kunnskap til et bredt sett av norske aktører som deltar i europeiske nettverk og EUs samarbeidsprogrammer, som fylkeskommuner og kommuner, interesseorganisasjoner og forskningsmiljøer. Regjeringen vil legge til rette for å bygge og dele kunnskap om det europeiske samarbeidet med disse aktørene. I strategiperioden legger vi opp til norsk deltakelse i EU-programmer som er relevante for norsk samfunnsutvikling og våre politiske prioriteringer.

Vi trenger sterke vitenskapelige fagmiljøer som kan levere europaforskning av høy kvalitet.

Forskning

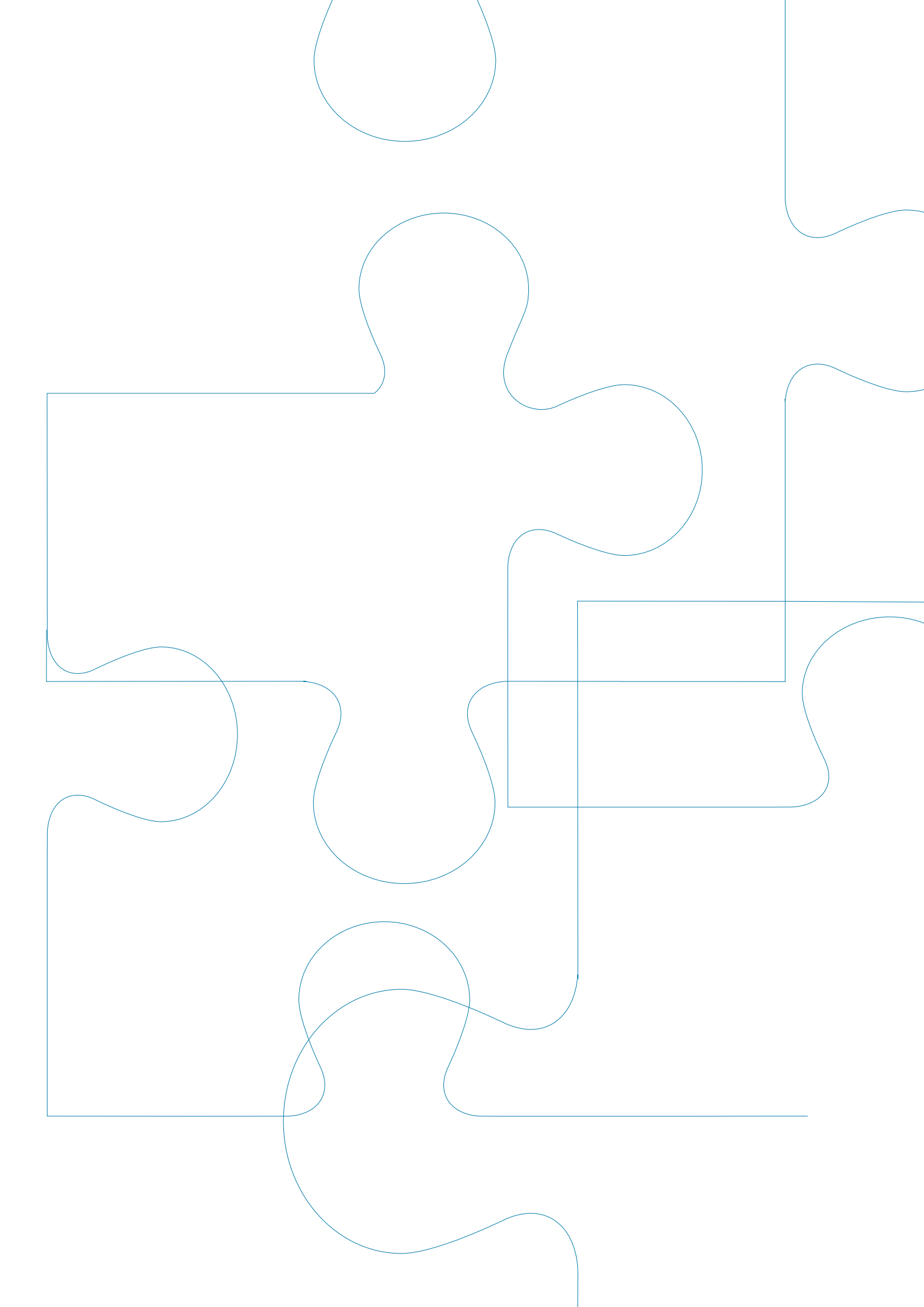
Regjeringen og samfunnet for øvrig trenger forskningsbasert kunnskap for å forstå Europas politiske, økonomiske, institusjonelle og rettslige utvikling og for å fatte gode politiske beslutninger. Derfor trenger vi sterke vitenskapelige fagmiljøer på dette feltet i Norge som kan levere forskning av høy kvalitet, i samarbeid med internasjonale forskningsmiljøer. Dette behovet er ekstra markant nå som det europeiske samarbeidet går igjennom store endringer. De siste årene har regjeringen økt satsningen på den europapolitiske forskningen. Vi har en ambisjon om å øke bevilgningen ytterligere til dette formålet i strategiperioden.

Oppfølging av strategien

Regjeringens strategi for samarbeidet med EU i perioden 2018–2021 etablerer de overordnede visjonene for samarbeidet med EU og gjør greie for hovedingrediensene i en effektiv europapolitikk.

Den vil bli fulgt opp og konkretisert av årlige arbeidsprogrammer som dekker de prioriterte områdene. I tillegg vil strategien være styrende for planer og strategier i hvert enkelt departement.

Regjeringens strategi for samarbeidet med EU 2018 – 2021 og det årlige arbeidsprogrammet er tilgjengelig elektronisk på www.regjeringen.no/europapolitikk

Utgitt av:
Utenriksdepartementet

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:
Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: E-972 B
Design: Kord AS
Trykk: Andvord Grafisk AS 05/2018 – opplag 2500

